

Sóknaráætlun Austurlands

2020–2024

Gefið út í október 2019
Ábyrgðarmenn: Signý Ormarsdóttir
og Tinna K. Halldórsdóttir
Umbrot: Austurbrú

Efnisyfirlit

Lykilhugtök og áherslur	2
Inngangur	3
Sóknaráætlun og heimsmarkmið	4
Leiðarljósinn	5
Ferlið: Samantekt	6
Undirbúningur og greiningarvinna	8
Stefnur sveitarfélaganna	9
Framtíðarsýn 2030	10
Samfélag: Staða landshlutans	11
Samfélag: Stöðugreining	16
Menning: Staða landshlutans	17
Menning: Stöðugreining	18
Atvinna: Staða landshlutans	19
Atvinna: Stöðugreining	20
Umhverfi: Staða landshlutans	21
Umhverfi: Stöðugreining	22
Markmið	23
Markmið: Samfélag	24
Markmið: Menning	25
Markmið: Atvinna	26
Markmið: Umhverfi	27
Áherslur og hvatning	28
Samskipti og kynningaráætlun	29

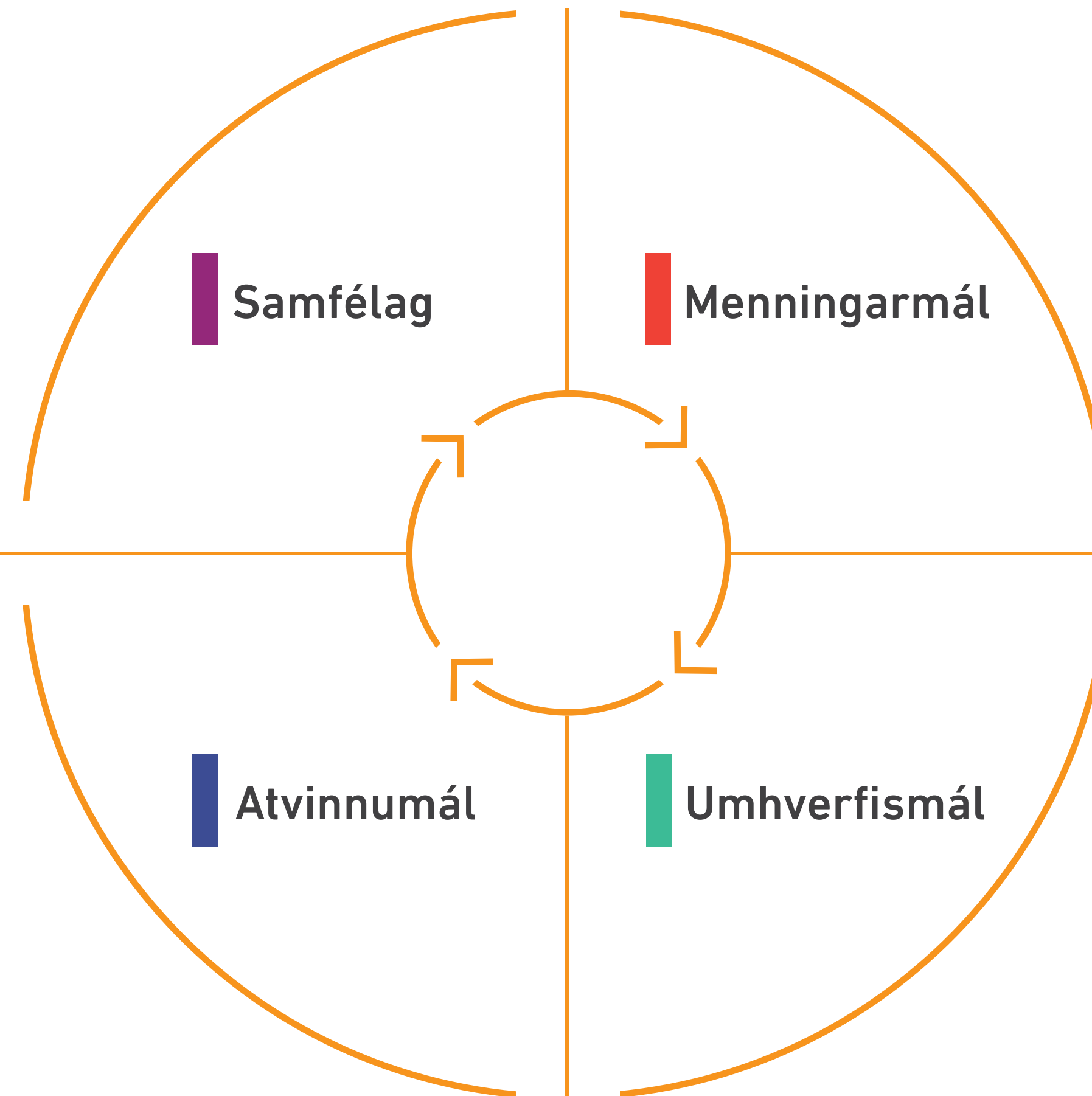
Lykilhugtök & áherslur

Samfélag

- > Íbúafjölgun
- > Fjölmennning blómstrar
- > Heilsufar gott og öflug heilbrigðisþjónusta með fjarþjónustu sem eykur öryggi og búsetugæði
- > Tekjur á Austurlandi góðar
- > Hagsæld sveitarfélaganna

Atvinnumál

- > Kraftmikið atvinnulíf
- > Framsækin matvælaframleiðsla
- > Matarauður Austurlands
- > Austfirsk ferðaþjónusta er gæðavara
- > Áfangastaðurinn Austurland
- > Þverfaglegt samstarf mikið og gjöfult

Menningarmál

- > Kraftmikið íþróttalíf
- > Menningarþátttaka mikil
- > Listir skapa störf og tómstundataækifæri
- > Öflugar menningarmiðstöðvar
- > Sinfóníuhljómsveit Austurlands áberandi

Umhverfismál

- > Sjálfbærni er leiðarljós
- > Umhverfisvitund
- > Umhverfisvirðing

Inngangur

Sóknaráætlun Austurlands 2020-2024 er þróunaráætlun landshlutans og felur í sér stöðumat hans, framtíðarsýn, markmið og aðgerðaáætlun til að ná fram þeirri framtíðarsýn. Forgangsörðun verkefna skal byggja á Sóknaráætlun landshlutans sem gerð er til 5 ára og gert er ráð fyrir að hún verði endurskoðuð í heild sinni a.m.k. einu sinni á samningstímabilinu.

Sóknaráætlun er unnin samkvæmt samningi Sambands sveitarfélaga á Austurlandi (SSA) við samgöngu og sveitarstjórnarráðuneyti og mennta og menningarmálaráðuneyti byggt á grundvelli laga nr. 69/2015 um byggðaáætlun og sóknaráætlanir.

Í 5. mgr. 1.2 gr. nýs samnings um Sóknaráætlun Austurlands segir: *Landshlutinn setur sér leiðarljós sem tekur mið af heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna, þingsályktun um stefnumótandi byggðaáætlun, þingsályktun um menningarstefnu og annarri stefnumótun ríkisins eftir því sem við á.*

Sóknaráætlun horfir til lýðfræðilegra þátta og eflingu mannlífs auk eftirfarandi málaflokka:

Sóknaráætlun tekur til samstarfs innan landshlutans og út á við þar sem svo á við. Sóknaráætlun lítur til stefnumótunar og áætlunargerðar sveitarfélaganna og Svæðisskipulags Austurlands.

Við gerð Sóknaráætlunar var skipaður samráðshópur sem var settur þannig saman að þar væri sem breiðust aðkoma sveitarstjórna, stofnana, atvinnulífs, menningarlífs, fræðasamfélags og annarra haghafa í landshlutanum. Þar var reynt að gæta búsetu- og kynjasjónarmiða.

Landshlutasamtökin skilgreina hlutverk og verkefni samráðsvettvangs og skal hann hafa beina aðkomu að gerð Sóknaráætlunar landshlutans og vera upplýstur um framgang hennar. Gert er ráð fyrir að samráðsvettvangurinn hittist árlega á gildistíma samningsins. Þar verði Sóknaráætlunin rýnd og framgangur hennar metinn.

Heimsmarkmiðin sautján eru samþætt og órjúfanleg og fela í sér fimm meginþemu: *mannkyn, jörð, hagsæld, frið og samstarf*. Aðalinntak markmiðanna er jafnframt að engir einstaklingar eða hópar verði skildir eftir. Í skýrslu frá Sameinuðu þjóðunum sem kom út á ráðherrafundi Sameinuðu þjóðanna í New York í júní 2019 segir að þrátt fyrir árangur á ákveðnum sviðum, meðal annars hvað varðar að draga úr fátækt og bæta heilsu, þurfi þjóðir heims að bregðast við með skilvirkari og hraðari hætti en hingað til.

Sóknaráætlun og heimsmarkmið

Lagt er til að heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna verði ákveðin leiðarljós við framkvæmd Sóknaráætlunar Austurlands 2020-2024. Þessi markmið eru 17 og greinast niður í undirmarkmið sem alls eru 169. Þau eru nú höfð til hliðsjónar við stefnumótun og aðgerðaáætlanir í víðu samhengi. Lagt er til að eftirfarandi markmið verði leiðarljós við framkvæmd Sóknaráætlunar en þau voru valin við upphaf vinnu við Sóknaráætlun og ríma við stefnur og markmið sem sett eru á landsvísu og af sveitarfélögum á Austurlandi:

HEIMSMARKMIÐ

Sameinuðu þjóðanna
um sjálfbæra þróun

Leiðarljósín

Leiðarljósin

2.4 Eigi síðar en árið 2030 verði sjálfbærni í matvælaframleiðslu tryggð og teknir upp starfshættir sem auka framleiðni og framleiðslu í landbúnaði, sem viðheldur vistkerfunum, dregur úr hættu af völdum loftslagsbreytinga, veðurofsa, þurrka, flóða og annarra hamfara og bætir land og jarðveg til lengri tíma litið.

Sjálfbærni í matvælaframleiðslu er lykilþáttur í því að efla atvinnulíf og menningu. Þarna er átt við að minnka kolefnisspor, framleiðsla úr nærsamfélaginu er mikilvægur liður í því. Þessi vísir styður við matarmenningarferðaþjónustu og getur eflt svæðisvitund.

4.7 Eigi síðar en árið 2030 verði tryggt að allir nemendur öðlist nauðsynlega þekkingu og færni til þess að ýta undir sjálfbæra þróun, meðal annars með menntun sem er ætlað að efla sjálfbæra þróun og sjálfbæran lífsstíl, með því að hlúa að friðsamlegri menningu, með mannréttindum, kynjajafnrétti, alheimsvitund, viðurkenndri menningarlegri fjölbreytni og framlagi menningar til sjálfbærrar þróunar.

Lykilfærni framtíðaríbúa jarðarinnar. Þar er fyrst og fremst skólakerfið og samfélagið það sem býr til þá vitund sem nútímaborgarinn þarf að búa yfir. Þessi þekking nær til fjórðu iðnbyltingarinnar, skapandi og gagnrýnnar hugsunar og lausnamiðunar á þeim vandamálum og áskorunum sem samfélagið stendur frammi fyrir. Þessi vísir er einn af forgangsvísium á landsvísu.

8.4 Fram til ársins 2030 verði nýting auðlinda til neyslu og framleiðslu bætt jafnt og þétt og leitast við að draga úr hagvexti sem gengur á náttúruna í samræmi við tíu ára rammaáætlun um sjálfbæra neyslu og framleiðslu, með hátekjuríkin í fararbroddi.

Þessi vísir styður við 2.4 og 4.7. Þessi vísir er einn af forgangsvísium á landsvísu. Því er mikilvægt að allir aðilar sem teljast til áhrifa eða hagaðila tileinki sér þau skref sem þarf til að vísirinn uppfylli markmið sitt.

8.9 Eigi síðar en árið 2030 hafi verið mótuð og innleidd stefna í því skyni að stuðla að sjálfbærri ferðaþjónustu sem skapar störf og leggur áherslu á staðbundna menningu og framleiðsluvörur.

Þessi vísir styður við atvinnugreinina og um leið ímyndarvinnuna og markaðssetningu sem felst í Áfangastaðnum Austurland. Þessi vísir er einn af forgangsvísium á landsvísu.

11.4 Blásið til sóknar til þess að vernda og tryggja náttúru- og menningararfleifð heimsins.

Þessi vísir eflir samfélagið, eykur samfélagsvitund og staðarstolt. Varðveisla menningar og náttúruarfleifðar er mikilvæg til að skapa nýjar hugmyndir á grunni þess sem áður var. Hann nýtist við vinnuna við Áfangastaðinn Austurland. Þessi markmið eru einn af forgangsvísium á landsvísu.

Ferlið: Samantekt

Sóknaráætlun fyrir Austurland var unnin á tímabilinu júní 2019 til nóvember 2019. Austurbrú sá að stærstu leyti um vinnuna en fengnir voru ráðgjafar frá Capacent til að stýra íbúafundum og fundi samráðshóps sem skipaður var út gildistíma áætlunar. Íbúafundirnir voru fjórir og haldnir á Vopnafirði, Egilsstöðum, Djúpavogi og Reyðarfirði. Á þá komu samtals um 150 manns. Fundur samráðshóps var haldinn tveimur vikum síðar og var til hans boðað formlega til að tryggja aðkomu breiðs hóps úr hinum ýmsu greinum af öllu svæðinu. Niðurstaða þessarar vinnu þar sem lögð var áhersla á málaflokkana *Atvinna og nýsköpun*, *Menning og Umhverfi*, er framtíðarsýn sem stefnt er að með skýrum markmiðum og raunhæfum aðgerðum.

Framtíðarsýn Austurlands var unnin á samráðsvettvangi og var horft til ársins 2030 eða eins og til gildistíma rúmlegra tveggja nýrra sóknaráætlana. Niðurstaðan gaf til kynna metnað, kraft og framsækni.

Á samráðsvettvangi og út frá íbúafundum voru sett markmið fyrir landshlutann. Þau markmið eru sett fram í mælanlegum aðgerðum til að meta framvindu eða þróun.

Aðgerðir sem lagt verður áhersla á til að ná markmiðum um framtíðarsýn Austurlands eru í fjórum flokkum.

Gerum meira af því að

- ⊕ planta skógi
- ⊕ nota almenningssamgöngur
- ⊕ efla staðarstolt
- ⊕ taka þátt í félags- og menningarstarfi
- ⊕ styðja við nýsköpun
- ⊕ efla listir sem fulla atvinnu

Drögum úr

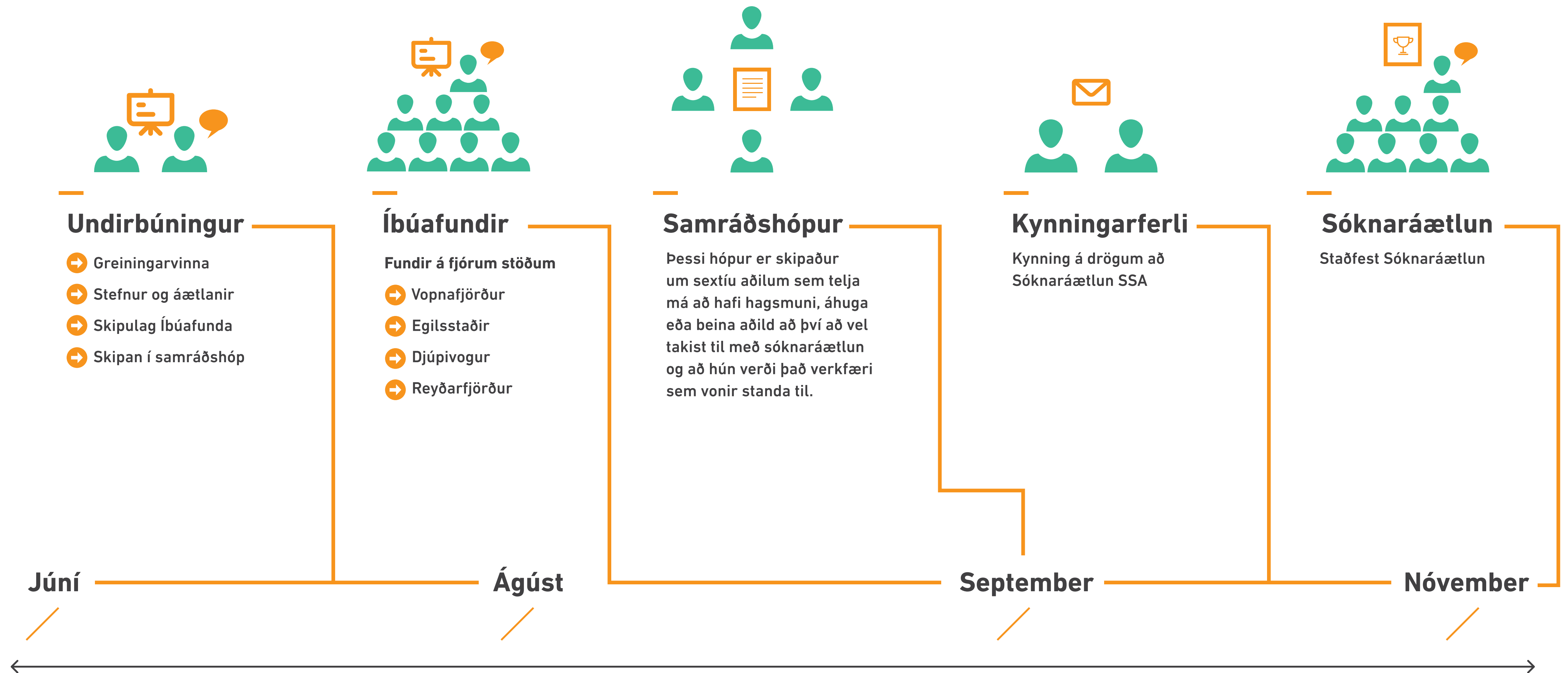
- ⊖ sóun
- ⊖ vinnu
- ⊖ flækjustigi á öll sviðum

Byrjum að

- ⊕ efla vistvænar samgöngur á Austurlandi
- ⊕ minnka kolefnissporið
- ⊕ fullvinna matvæli sem verða til á svæðinu
- ⊕ efla tengsl og hvetja innflytjendur til samfélagsþátttöku
- ⊕ líta á náttúru svæðisins sem verðmæta auðlind

Hættum að

- ⊖ stunda óþarfa neyslu
- ⊖ tala svæðið niður
- ⊖ rífast innbyrðis

Undirbúningur og greiningarvinna

Við undirbúning að vinnu við nýja Sóknaráætlun var lagst í greiningarvinnu á fjölmörgum stefnum og áætlunum; á landsvísu og svæðisbundið. Ennfremur voru Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna lögð til grundvallar við þessa vinnu.

Mat var lagt á fyrri áætlun og hvernig til tókst við að ná markmiðum sem þar voru sett sem og þau áhersluverkefni sem lagt var til að vinna. Niðurstaðan var sú að ýmislegt náði fram og sérstaklega gekk vel að framkvæma þau áhersluverkefni sem sett voru fram. Markmið áætlunarinnar voru mörg óskýr og erfitt að leggja mat á mælanleika þeirra og var ákveðið að markmið og aðgerðir nýrrar áætlunar væru sett fram á mælanlegan hátt til að meta framgang.

Efni frá sveitarfélögum á Austurlandi sem litið var til

> Innviðagreiningar	> Menning
> Atvinnuþróun	> Menningarstefna
> Skapandi greinar	> Íþróttir og tómstundir
> Landbúnaður	> Skólamál
> Frumkvöðlar	> Fjölskyldustefna
> Lønaður	> Innflytjendur
> Sjávarútvegur	> Nýir íbúar
> Umhverfisstefna	

Fjölmargar stefnur og áætlanir snerta viðfangsefni Sóknaráætlunar og var farið yfir m.a stefnumótandi byggðaáætlun og samgönguáætlun, ennfremur var kannað og lesið það sem til var hjá sveitarfélögunum og gat nýst til að undirbyggja og grundvalla innihald nýrrar sóknaráætlunar.

Aðrar stefnur og áætlanir á fjórðungs- og landsvísu sem litið var til

> Menningarstefna	> Byggðaáætlun
> Atvinnustefna	> Áfangastaðurinn
> Umhverfisstefna	> Svæðisskipulag
> Innviðagreining	> Samgönguáætlun
> Landbúnaðarstefna	> Fjarskiptaáætlun
> Nýsköpunarstefna	> Heimsmarkmið

Stefnur sveitarfélaganna

Kannað var hvaða stefnur sem snerta beint innihald Sóknaráætlunar væru til hjá sveitarfélögum á Austurlandi. Spurt var um menningar-, atvinnu- og umhverfisstefnu, auk innviðgreininga og hvort Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna væru innleidd

	Er til	Í vinnslu	Er ekki til	
Menningarstefna	Fljótsdalshérað Fjarðabyggð	Seyðisfjörður Djúpivogur	Borgarfjörður Fljótsdalshreppur Vopnafjörður	
Atvinnustefna	Fljótsdalshérað Fjarðabyggð		Borgarfjörður Djúpivogur Fljótsdalshreppur	Seyðisfjörður Vopnafjörður
Umhverfisstefna		Fljótsdalshérað Fjarðabyggð	Borgarfjörður Djúpivogur Fljótsdalshreppur	Seyðisfjörður Vopnafjörður
Innviðagreining	Fljótsdalshérað	Fjarðabyggð Vopnafjörður	Borgarfjörður Djúpivogur	Fljótsdalshreppur Seyðisfjörður
Heimsmarkmið í stefnu/sýn		Vopnafjörður	Borgarfjörður Djúpivogur Fljótsdalshérað	Fjarðabyggð Fljótsdalshreppur Seyðisfjörður

Framtíðarsýn 2030

Framtíðarsýn Austurlands var unnin á samráðsvettvangi og var horft til ársins 2030 eða eins og til gildistíma rúmlegra tveggja nýrra sóknaráætlana. Niðurstaðan gaf til kynna

metnað, kraft og framsækni. Þátttakendur sömdu forsiðu dagblaðs fyrir einn dag í september árið 2030 sem lýsti því helsta sem um væri að vera í landshlutanum.

Á Austurlandi fjölgar íbúum jafnt og þétt og ungt fólk flytur austur. Innflytjendur aðlagast samfélaginu vel, taka virkan þátt og fjölmennning blómstrar. Heilsufar Austfirðinga er almennt gott í öllum samanburði og heilbrigðisþjónustan er eflað með nýrri tækni í fjarþjónustu sem eykur öryggi og búsetugæði. Tekjur á Austurlandi eru góðar og hagur sveitarfélaganna góður.

Á Austurlandi er kraftmikið íþróttalíf. Menningarþátttaka er mikil og listir skapa bæði tómstundatækifæri og starfsvettvang fyrir listamenn. Menningarmiðstöðvar eru öflugar og Sinfóníuhljómsveit Austurlands er áberandi í menningarlífinu.

Mikill metnaður einkennir atvinnulíf á Austurlandi. Sérstaklega er sótt fram á sviði matvælaframleiðslu og er matarauður Austurlands þekktur sem fyrirmyndar hugmyndafræði. Ferðaþjónusta á svæðinu er gæðavara sem sækir fram undir merkjum Áfangastaðarins Austurlands. Ólíkar greinar styðja hver aðra og vinna saman.

Á Austurlandi er stefnt að sjálfbærni á sem flestum sviðum allt frá samgöngumálum til matvælaframleiðslu, frá úrgangsmálum til nýsköpunar. Aukin umhverfisvitund og metnaður einkennir stefnu Austurlands í málum er snúa að endurvinnslu, sorpeyðingu og úrgangsmálum almennt. Sjálfbærni og umhverfisvirðing einkennir matvælaframleiðslu og vinnslu á svæðinu.

Háskóli starfar á Austurlandi. Þar fer fram fram öflugt nám, rannsóknir og stuðningur við atvinnulíf á svæðinu. Gerfigreind verður þróuð til stuðnings atvinnulífinu á framsækinn hátt.

Á Austurlandi tengja göng staði. Áhersla er á vistvænan samgöngumáta bæði með stuðningi við umhverfisvæn farartæki m.a. í almenningssamgöngum og metnaðarfulla byggingu hjóltreðastíga. Innanlandsflug er öflugt og á allra færi. Reglulegt beint flug til útlanda er um Egilsstaðaflugvöll.

Samfélag: Staða landshlutans

Á Austurlandi voru 10.663 íbúar 1. janúar 2019. Þeim fjölgar jafnt og þétt eftir að jafnvægi komst á íbúapróun fyrir tæpum 10 árum eftir stóriðjuframkvæmdirnar 2003-2009. Íbúapróun hefur ekki dreifst jafnt á svæðinu og hefur fjölgunin verið bundin við Reyðarfjörð og Fljótsdalshérað að mestu leyti en þó hefur orðið örlítil fjölgun á Fáskrúðsfirði og Eskifirði. Hlutfall karla og kvenna í landshlutanum er eins og annars staðar á landsbyggðinni þannig að karlar eru fleiri en konur, en þeir eru 600 fleiri en konurnar. Jafnast er kynjahlutfallið á Fljótsdalshéraði og Seyðisfirði en ójafnast á Reyðarfirði, Breiðdalsvík og Eskifirði. Meðalaldur íbúa fer hækkandi og oft vantar ákveðið aldursbil inn í mannfjöldapíramída þegar unga fólkið fer burtu til náms og starfa annars staðar.

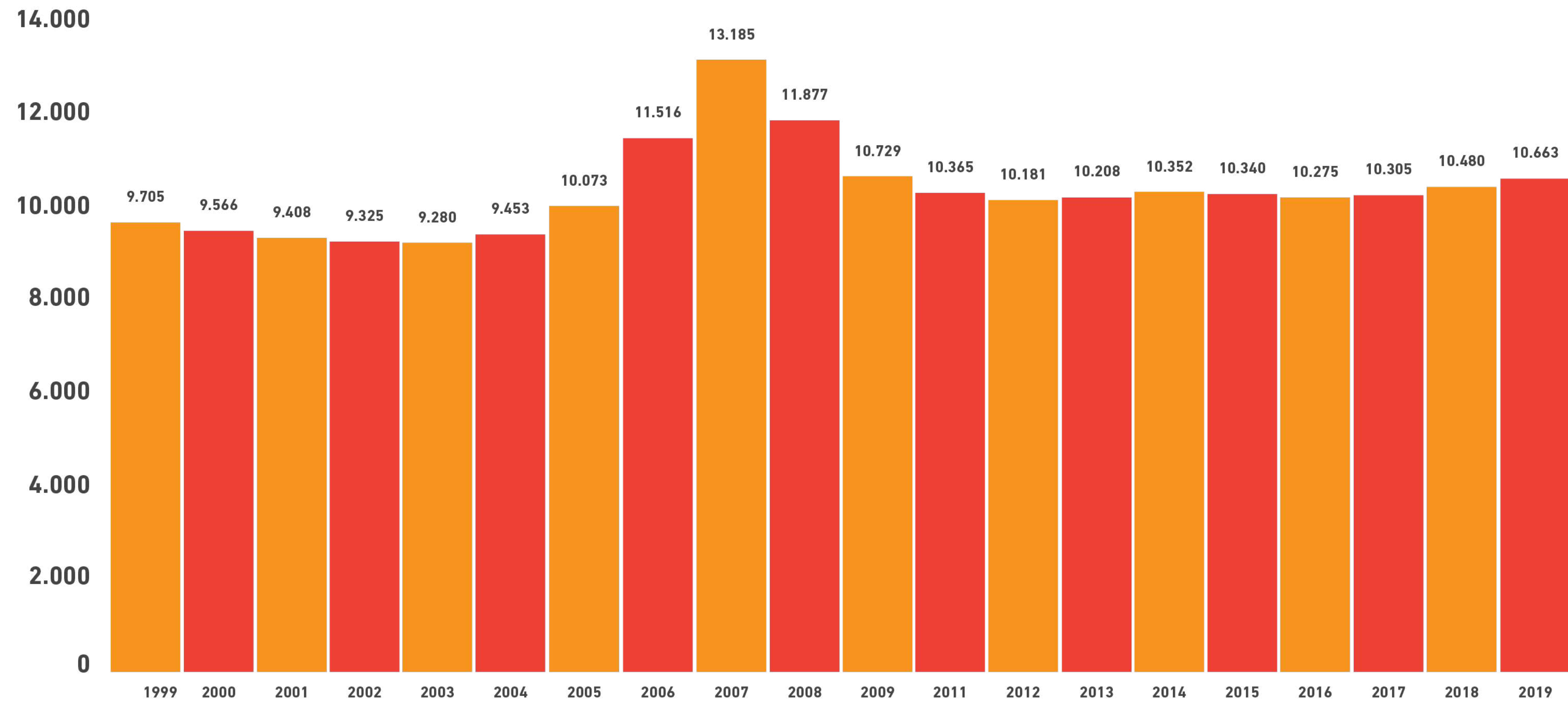
Hlutfall erlendra ríkisborgara af heildaríbúafjölda Austurlands hefur vaxið jafnt og þétt. Nú eru tæplega 10% íbúa Austurlands af erlendum uppruna, langflestir pólskir eða tæplega

600 manns. Sú fjölgun sem orðið hefur á íbúum Austurlands er fyrst og fremst byggð upp á þessum hópi innflytjenda sem hefur aðallega sest að í Fjarðabyggð. Á Eskifirði og Reyðarfirði eru 16%-18% íbúa af erlendum uppruna sem hefur töluverð áhrif í smáum samfélögum. Í hópi innflytjendanna eru karlar mun fjölmennari og eru þeir til að mynda helmingi fleiri en konurnar á Eskifirði. Á Fljótsdalshéraði eru um 4% íbúa af erlendum uppruna og er hlutfall karla og kvenna nokkuð jafnt.

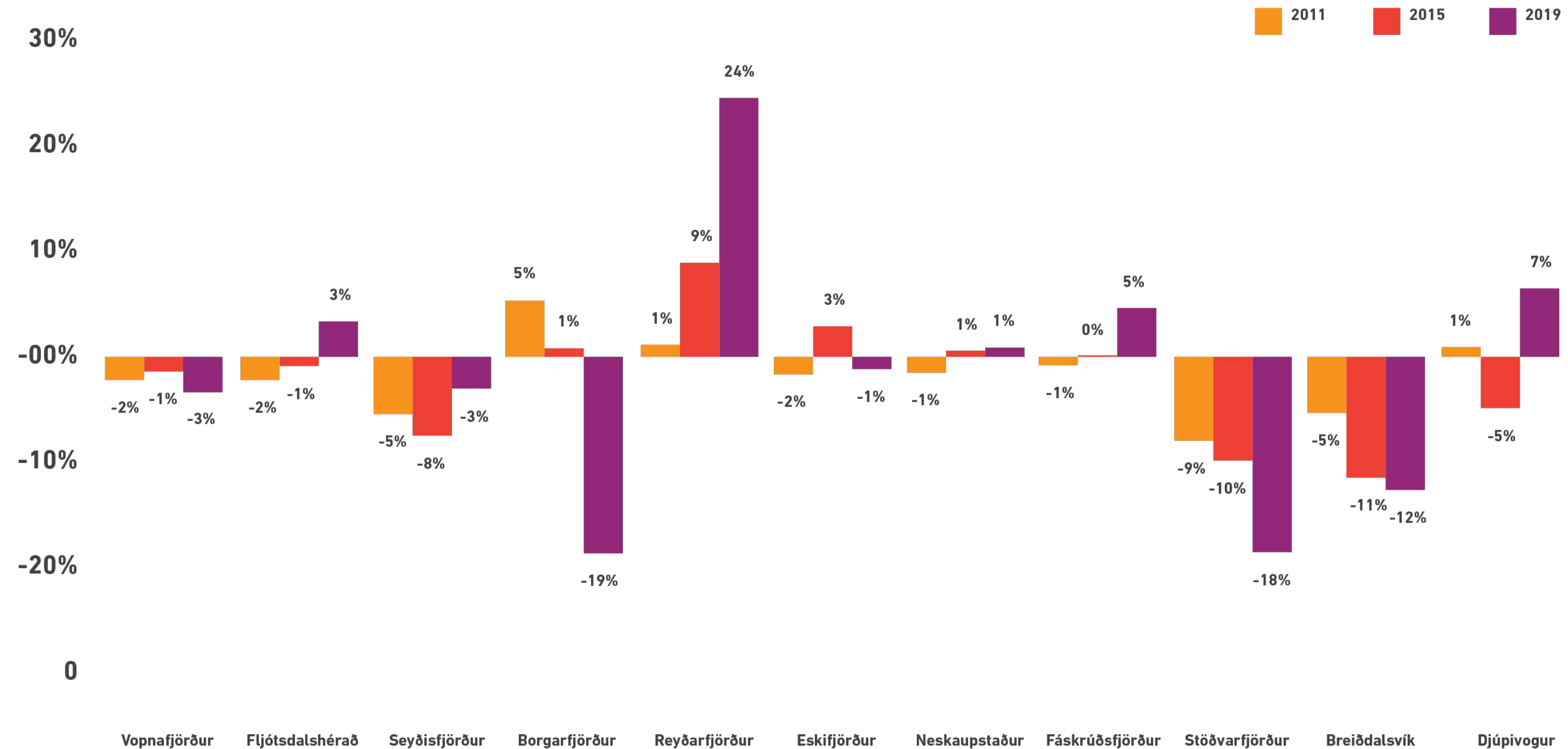
Grunnskólar eru í öllum þéttbýliskjörnum sveitarfélaganna á Austurlandi. Alls eru þrír framhaldsskólar á Austurlandi; Menntaskólinn á Egilsstöðum, Hallormsstaðaskóli og Verkmenntaskóli Austurlands. Austurbrú rekur öfluga framhaldsfræðslu og á Seyðisfirði starfar LungA-skólinn, listalýðskóli., starfar á Seyðisfirði. Enginn háskóli er á Austurlandi en Rannsóknasetur Háskóla Íslands er á Egilsstöðum.

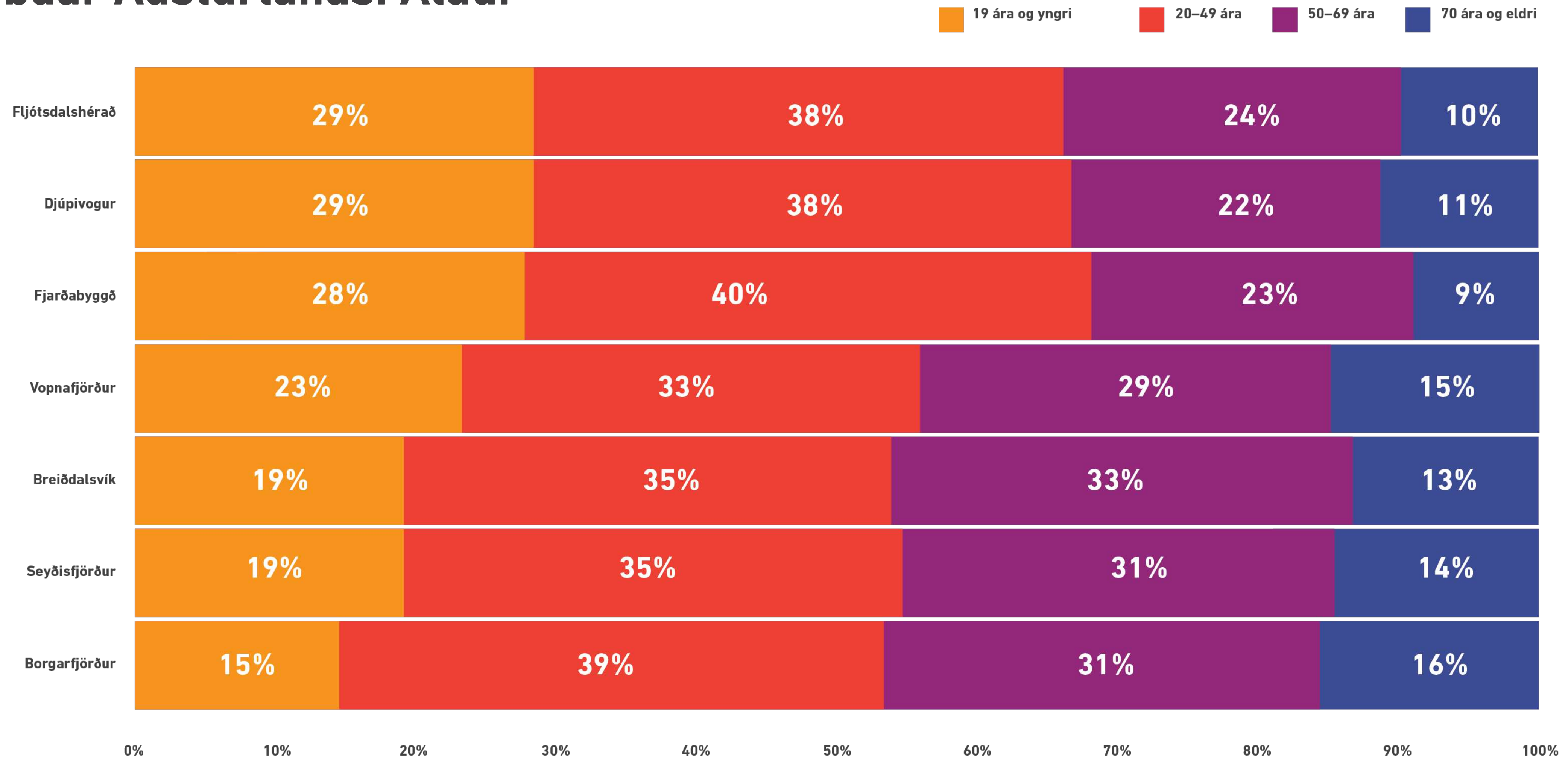
Íbúapróun á Austurlandi í 20 ár

Þróun síðustu 10 ára: Hlutfallsleg breyting á íbúafjölda

Íbúar Austurlands: Aldur

Kynjahlutfall

52,95%

47,05%

Kynjaskipting á Austurlandi er nokkuð jöfn.

Uppruni

Árið 2016 voru innflytjendur um einn tíundi af íbúum Austurlands, þ.e. 495 karlar (5%) og 379 konur (4%).

Þjóðerni

Pólland

Litháen

Tékkland

Danmörk

Samfélag: Stöðugreining

Styrkleikar

- + Fjölgun en ekki fækkun íbúa
- + Innflytjendur eru fjölmargir af mörgum þjóðernum
- + Blanda af aðfluttum og rótgrónum íbúum
- + Sí- og endurmenntunarþjónusta veitt víða um svæðið
- + Aðgengi að fjarnámi á háskólastigi er til staðar
- + Framhaldsskólar

Tækifæri

- + Ungt fólk virðist vera farið að sjá kosti þess að búa úti á landi og er farið að flytja heim, eða bara út á land
- + Mikil tækifæri til útivistar og útivistartengdrar heilsuræktar

Veikleikar

- Fólksfækkun viðvarandi í minnstu sveitarfélögunum
- Aldurssamsetning íbúa óhagstæð á mörgum stöðum
- Samfélagsleg virkni innflytjenda takmörkuð
- Íslenskukennsla fyrir innflytjendur ómarkviss
- Samgöngur erfiðar, ótryggar á veturna
- Neikvæðni í samfélögum, bæði innan og á milli
- Enginn háskóli
- Framboð greina í fjarnámi er staðnað og takmarkað
- Menntunarstig lægra en landsmeðaltal
- Skortur á sérfræðiþjónustu lækna

Áskoranir / Ógnanir

- Íbúafjölgunin bundin við Egilsstaði og Reyðarfjörð
- Fjölgunin mestmegnis innflytjendur sem eru oft óvirkir þátttakendur í samfélaginu
- Einsleitur hópur innflytjenda verður að menningarkima
- Jaðarbyggðir upplifa sig út undan
- Nemendafæð i framhaldsskólum
- Ákveðin vöntun á þjónustu heilbrigðissérfræðinga (lækna, sálfræðinga)

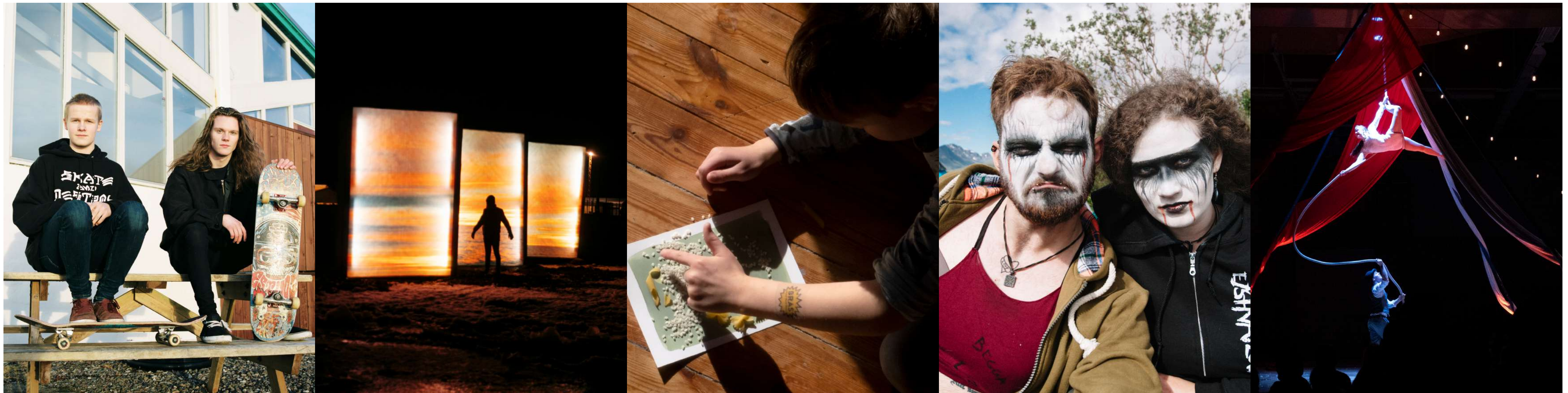
Menning: Staða landshlutans

Fjölbreytt menningarlíf er í landshlutanum, bæði atvinnu- og áhugamanna. Þátttaka í menningarviðburðum er almennt nokkuð góð þó hún helgist vissulega af eðli viðburðanna. Á Austurlandi eru þrjár menningarmiðstöðvar sem hver sinnir mismunandi listformum (sviðlistir, myndlist og tónlist).

Markvisst starf hefur átt sér stað síðustu ár í að efla skapandi greinar og þá eru vaxtartækifæri í listmenntun, með listnámsbraut ME og LungA-skólann fremst í flokki auk þess sem Hallormsstaðaskóli (áður Hússtjórnarskólinn) býður nám í matarhönnun og á textílsviði.

Nokkrar stórar hátíðir eru árlegir viðburðir (t.d. Bræðslan, Eistnaflug, LungA-hátíðin og Rúllandi snjóbolti) auk fjölbreyttrar listastarfsemi árið um kring. Skortur á fjármagni, slæmar samgöngur og fólksfæð hamla helst frekari uppbyggingu, þátttöku og samstarfi í menningarmálum.

Fleiri stofnanir og fyrirtæki á sviði menningar hafa orðið til á síðustu árum s.s. Ströndin, Sköpunarmiðstöðin, BE Porcelain. Stofnuð hefur verið barnamenningarhátíðin BRAS og Sinfóníuhljómsveit Austurlands er tekin til starfa.

Menning: Stöðugreining

Styrkleikar

- + Menningarmiðstöðvar
- + Lista- og menningarhátíðir
- + Fjöldi félaga sem vinna að listsköpun
- + Öflugt grasrótarstarf í sumum byggðarlögum/hópum
- + Fjöldi menntaðra listamanna í ólíkum listgreinum
- + BRAS – menningarhátíð barna og ungmenna á Austurlandi
- + Virk íþróttafélög
- + Fjölbreytni í íþróttagreinum í stærri byggðarlögum
- + Góð íþróttahús
- + Góð skíðasvæði
- + Íþróttaviðburðir tengdir ferðaþjónustu og menningu
s.s. Urriðavatnssund og Barðsneshlaup

Tækifæri

- + Fjölbreytt samsetning íbúa
- + Fjölbreytt framboð menningarviðburða
- + Listagreinakennsla í framhaldsskólum og LungA-skólinn

Veikleikar

- Neikvæðni
- Samgöngur
- Starfsemi sem byggir á einstaklingum og er því brothætt
- Hrepparígur og skortur á samstarfi
- Íþróttastarf fábreytt í minni byggðarlögum

Áskoranir / Ógnanir

- Skýrari stefnur fyrir menningarmiðstöðvarnar
- Lítil samfélög/dreifð byggð sem gerir menningarstarf erfitt
- Skilningsleysi á mikilvægi menningarstarfsemi
- Grundvöllur ýmiskonar félagsstarfs oft veikur vegna þess hve byggðir eru dreifðar og vegalengdir miklar
- Innflytjendur lítt virkir í almennu félagsstarfi
- Menntun og reynsla þjálfara og leiðtoga
- Of mikið sjálfboðastarf og of lítill stuðningur í menningarstarfsemi; bæði listum og íþróttum

Atvinna: Staða landshlutans

Í landshlutanum eru sterkar atvinnugreinar sem byggja á staðbundnu hráefni og vinnuafl er stöðugt. Framfarir í atvinnulífinu hafa verið miklar en frumkvöðlastarf og nýsköpun er takmörkuð og skortur er á menntuðu starfsfólki. Innviðir samfélagsins eru sterkir en kerfið

er viðkvæmt fyrir sveiflum og ýmsar grunnforsendur þarf að jafna með tilliti til aðstöðu, s.s. samgöngur, fjarskipti, heilbrigðisþjónustu og orkumál. Til að styðja framfarir í landshlutanum þarf að kortleggja mannauðinn og byggja á styrkleikum samfélagsins.

Atvinna: Stöðugreining

Styrkleikar

- + Sterkt atvinnulíf í ákveðnum greinum, sjávarútvegi og stóriðju
- + Stutt á miðin
- + Góðar hafnir
- + Öflug fyrirtæki í iðnaði
- + Næg atvinna
- + Lágt atvinnuleysishlutfall

Tækifæri

- + Ljósleiðaravæðing
- + Auðlindir til atvinnusköpunar t.d. í ferðaþjónustu og landbúnaði
- + Framhaldsskólar með vaxandi áherslu á iðn- og verkgreinar
- + Viðurkenning samfélagsins á mikilvægi skapandi greina
- + Ímyndarsköpun Austurlands - áfangastaðavinna
- + Náttúra og menning Austurlands mikil auðlind
- + Tækifæri til sportferðamennsku
- + Egilsstaðaflugvöllur

Veikleikar

- Stór hluti atvinnutækifæra byggist á fáum fyrirtækjum
- Innviðir sumra ferðamannastaða ófullnægjandi svo þeir liggja undir skemmdum
- Fjölbreytni í þjónustugreinum einkum sérfræðiþjónustu lítil
- Skortur á sérmenntuðu fólki í vissum greinum
- Umhverfi nýsköpunar veikt hvað varðar fjárhagslegan og faglegan stuðning
- Rekstrargrundvöllur ýmis konar þjónustu veikur vegna þess hve byggðir eru dreifðar og vegalengdir miklar
- Takmarkað innanlandsflug
- Framboð á störfum án staðsetningar lítið

Áskoranir / Ógnanir

- Skortur á sérmenntun í iðngreinum
- Flutningskostnaður
- Lítil heimamarkaður
- Mikið af (sérfræði) þjónustu er aðkeypt utan svæðis
- Rannsókn- og nýsköpunarstarf á svæðinu of veikburða
- Viðhorf og þar með möguleikar til fjármögnunar fyrirtækja sem byggja á hugviti og skapandi greinum oft ekki hjálplegt
- Sveiflur í afurðaverði
- Fækkun opinberra starfa

Umhverfi: Staða landshlutans

Staða umhverfismála á Austurlandi er nýr liður í Sóknaráætlun og byggir á heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna og mikilli áherslu samtímans á umhverfismál í víðu

samhengi. Austurland tekst á við þær áskoranir eins og önnur samfélög og setur sér framtíðarsýn, markmið og aðgerðir sem tengjast umhverfismálum í Sóknaráætlun.

Umhverfi: Stöðugreining

Styrkleikar

- + Fjölbreytt og mikilfengleg náttúra
- + Mikið fuglalíf, fiskur í ám og vötnum, refir og hreindýr, fjörur og fiskimið undan ströndum
- + Fjölbreytt gróðurfar, víðfeðm heiðalönd, skógar, votlendi og sjaldgæfar plöntutegundir
- + Nægt ferskvatn
- + Góðar hafnaraðstæður
- + Þjóðgarður og friðlýst svæði
- + Flokkun á rusli

Tækifæri

- + Fjölbreytt og mikilfengleg náttúra
- + Land vel fallið til jarðræktar a.m.k. á sumum hlutum Austurlands
- + Möguleikar til fiskeldis
- + Fjölbreyttir möguleikar til náttúruskoðunar með mismunandi ferðamáta
- + Hreindýra-, fugla- og stangveiði

Veikleikar

- Rafvæðing bílaflota gengur of hægt
- Frágangur skólps og sorps gæti verið betri í mörgum byggðarlögum
- Loft og lyktarmengun frá iðnaði
- Ágengar tegundir plantna eru útbreiddar
- Innviðir sumra ferðamannastaða eru ófullnægjandi og liggja undir skemmdum
- Salernisaðstöðu fyrir ferðamenn víða ábótavant
- Skaðleg umgengni við náttúruna, utanvegaakstur, skemmdir á náttúrmyndunum og slíkt
- Takmörkuð landvarsla við náttúruperlur

Áskoranir / Ógnanir

- Aðgengi við ferðamannastaði
- Gróður og jarðvegseyðing á sumum svæðum vegna áfoks, ágangs beitardýra, vatnsrofs og uppblásturs
- Mengun frá landsamgöngum og í höfnum og á hafi frá skipum
- Gæta þarf að því að fiskeldi verði í sátt við náttúrlegt umhverfi

Markmið

Markmið Sóknaráætlunar byggja á framtíðarsýn og stöðu landshlutans. Metnaðarmál er að markmið séu skýr, raunhæf og mælanleg. Þau eru sett fram sem yfirmarkmið sem oft geta verið óáþreifanlegri og huglægari en undirmarkmiðin en þau skýra betur hvaða þættir það eru sem teljast til markmiðsins. Eftirfarandi greining byggir á fjölmörgum ólíkum gögnum, s.s. eldri sóknaráætlun, niðurstöðum rannsókna undanfarinna ára sem fjalla um Austurland, stefnum og aðgerðaáætlunum á landsvísu og í sveitarfélögum Austurlands. Gerð svæðisskipulags Austurlands hefur ákveðna samlegð með Sóknaráætlun, sem og stefnur sem sveitarfélög á Austurlandi hafa sett sér, s.s. menningar-, atvinnu- og umhverfisstefnur eða innviðagreiningar. Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna eru höfð að leiðarljósi, auk þess sem byggt er á vinnu íbúafunda og samráðshóps sem lögðu fram viðhorf og reynslu sem lá til grundvallar markmiðum og aðgerðaáætlun.

Í hverjum málaflokki er staðan tekin saman með SVÓT-greiningu.

Mælikvarðar eru tölulegir og áþreifanlegir. Árangursmæling er regluleg söfnun upplýsinga um árangur af starfsemi, t.d. um það hvernig ákveðin verkefni ganga og hver áhrif þeirra eru á samfélagið. Mælingin er tæki til að kanna hvort landshlutinn er að ná markmiðum sínum, framkvæma stefnuna og nálgast framtíðarsýnina. Reynt er að koma öllum markmiðum og aðgerðum á mælanlegt form til að ljóst sé hvað hefur áunnist.

Í aðgerðaráætlun er farið yfir undirmarkmið landshlutans í hverjum málaflokki og til hvaða aðgerða þarf að grípa til að ná settu marki. Rétt er að taka fram að þær aðgerðir sem þar eru listaðar upp eru settar fram í forgangsörð í hverjum málaflokki fyrir sig. Þær lýsa áherslum og hugmyndum um leiðir til að ná settum markmiðum. Þá eru tíundaðir þeir mælikvarðar sem stuðst verður við til að leggja mat á árangur.

Til að ná markmiðum Sóknaráætlunar eru eftirfarandi markmið og aðgerðir settar fram.

Markmið: Samfélag

Númer	Breyta	Hvenær mælt	Mælikvarði	Mælitæki og gögn
1	Íbúafjöldi	Árlega	Tölur	Hagstofa
2	Kynjahlutfall	Upphaf / Miðbik / Lok	%	Hagstofa
3	Aldursdreifing	Upphaf / Miðbik / Lok	%	Hagstofa
4	Flutningsjöfnuður	Upphaf / Miðbik / Lok	%	Hagstofa
5	Hlutfall innflytjenda	Upphaf / Miðbik / Lok	%	Hagstofa
6	Tekjur	Upphaf / Miðbik / Lok	kr / %	Hagstofa / RSK / Samband Sveitarfélaga
7	Átthagaást	Upphaf / Lok	Skali	Eyjahjarta 2014 / 2015 viðmiðunarmæling
8	Menningarupplifun	Upphaf / Lok	Skali	Eyjahjarta 2014 / 2015 viðmiðunarmæling
9	Menntun	Upphaf / Lok	%	Hagstofa / Gallup (fer eftir aðgengi að gögnum)
10	Atvinnuleysi/atvinnupátttaka	Árlega	%	VMST
11	Lýðheilsuvísar landlæknis	Árlega	Vísar	Landlæknisembættið

Markmið: Menning

Númer	Markmið	Hvenær mælt	Mælikvarði	Mælitæki og gögn
1	Öll sveitarfélög á Austurlandi bjóði ungu fólki upp á skapandi sumarstarf	Árlega	Fjöldi/stöðugildi/klst	Könnun
2	Öll sveitarfélög á Austurlandi setji sér stefnu og reglur varðandi listamann „bæjarlistamann“ hvers árs	Upphaf/lok	Stefna/fjöldi sveitarfélaga	Er til stefna – Fjöldi listamanna/sveitafélaga
3	Allir skólar á Austurlandi hafi móttökuáætlun fyrir erlenda ríkisborgara (fjöltyngi)	Upphaf/lok	Áætlun/fjöldi skóla/sveitafélaga	Skoða hvort er til
4	Öll sveitarfélög setji sér móttökuáætlun innflytjenda	Upphaf/lok	Stefna/fjöldi sveitarfélaga	Gögn frá sveitarfélögunum
5	Kortlagning hlutfalls nemenda í tónlistarnámi á grunn- og framhaldsskólastigi á Austurlandi og setja markmið um viðhald eða aukningu	Upphaf/miðbik/lok	%	Gögn frá skólunum
6	Kortlagning hlutfalls nemenda sem tekur þátt í skipulögðu íþróttastarfi á Austurlandi og setja markmið um það að draga úr brottfalli þeirra sem eru í áhættu þar um	Upphaf/miðbik/lok	%	Gögn frá íþróttafélögum
7	Aukinn fjöldi styrkveitinga úr Nýsköpunarsjóði námsmanna í verkefni á Austurlandi	Árlega	Fjöldi	Rannís

Markmið: Atvinna

Númer	Markmið	Hvenær mælt	Mælikvarði	Mælitæki og gögn
1	Heildstæð kortlagning á störfum án staðsetningar sem svo verður notuð til að marka stefnu um aukin stöðugildi.	Upphaf/lok	Fjöldi starfa	Könnun
2	Fjölga greinum sem hægt er að stunda í fjarnámi frá Austurlandi á háskólastigi - horft verður sérstaklega til greina á sviði tækni og verkfræði	Upphaf/miðbik/lok	Fjöldi greina	Niðurstöður könnunar SSA um fjarnám í upphafi og endurtekt
3	Fjölga þeim iðngreinum sem eru boði í fjarnámi frá eða á Austurlandi	Upphaf/lok	Fjöldi greina	Niðurstöður könnunar SSA um fjarnám í upphafi og endurtekt
4	Aukinn fjöldi styrkveitinga úr Rannís-sjóðum á Austurland (Tækniþróunarsjóður)	Árlega	Fjöldi	Gögn frá Rannís
5	Aukinn fjöldi styrkveitinga úr Framkvæmdasjóði ferðamannastaða á Austurland	Til Austurlands veitist að meðaltali 15% af veittum styrkjum	%	
6	Kanna viðhorf íbúa til ferðamanna	Upphaf/miðbik/lok	Kvarðar/%	Könnun Áfangastaðarins 2015 & 2017
7	Fýsileikakönnun á handverkssláturhúsi/framleiðslueldhúsi á Austurlandi	Upphaf	Könnun lokið	Könnun

Markmið: Umhverfi

Númer	Markmið	Hvenær mælt	Mælikvarði	Mælitæki og gögn
1	Fylgjast með magni á sorpi sem er urðað frá sveitarfélögum á Austurlandi	Árlega	Magn sorps	Gögn frá sveitarfélögum á Austurlandi
2	Hlutfall sorps út frá úrgangi í flokkun til endurvinnslu.	Árlega	Hlutfall	Gögn frá sveitarfélögum á Austurlandi
3	Fylgjast með magni úrgangs sem fer í moltugerð á Austurlandi	Árlega	Magn sorps	Gögn frá sveitarfélögum og fyrirtækjum sem vinna moltu
4	Fjöldi skráðra bíla í flokki vistvænna/umhverfisvænna bifreiða á Austurlandi aukist um 25%	Árlega	%	Yfirlit frá Umferðastofu/skráning
5	Sveitarfélög á Austurlandi innleiði heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna og hafi þau sýnileg á heimasíðu sinni auk mælikvarða um framvindu	Árlega	Innleidd/sýnileg markmið	Gögn frá sveitarfélögunum/könnun
6	Austurland setji sér matvælastefnu	Lok	Fullgerð stefna	
7	Austurland setji sér umhverfisstefnu/loftslagsstefnu	Lok	Fullgerð stefna	
8	Að Skógarþekja verði 5% árið 2030	2018/2023	%	Skógrækt ríkisins

Áherslur og hvatning

Áherslur og hvatning til íbúa Austurlands, stofnana, fyrirtækja og sveitarfélaga.

- > Styðja við menningarstarf í víðu samhengi, þar með talið grasrótargreyfingar, fagfólk í listum, menningarhátíðir og menningarstofnanir.
- > Hvetja til að allir viðburðir séu sýnilegir með sameiginlegu viðburðadagatali fyrir Austurland.
- > Hvetja til afþreyingar fyrir börn.
- > Kynna fyrirtæki á Austurlandi, t.d. með umfjöllun á samfélagsmiðum og svæðismiðlum.
- > Hvatning til sveitarfélaga að hafa „bæjarlistamann“ á launum á hverju ári.

- > Plöntun á skógi.
- > Kanna útbreiðsla skóga á Austurlandi og meta landið með tilliti til skógræktar, (ná markmiði um að sveitarfélög séu með 5% skógarþekju fyrir 2030).
- > Hvatning til sveitarfélaga um að fyrirtæki, stofnanir og íbúar á Austurlandi efli sem mest vistvænar samgöngur á Austurlandi á allan máta, hvort heldur sem er með minni bílanotkun (útbæstri) eða lengri og aðgengilegri hjólastígum og gangstéttum.

- > Hvetja til nýsköpunar og jákvæðs viðhorfs samfélagsins til framþróunar og sprota sem eru að hasla sér völl. Frumkvöðlastarfssemi. Svo sem hugmyndir frá samráðshópi Sóknaráætlunar um Hreindýrabúgarð, hvalaskoðun og sjóstangveiði, fuglaskoðun og laxaveiðisafn.
- > Hvetja til aukinnar fjölbreytni í matvælaframleiðslu og vöruþróunar í matvælagarð.
- > Halda uppi merkjum Áfangastaðarins Austurlands sem vörumerki með því að nota hann sem gæðastimpil fyrir Austurland.

Samskipta og kynningaráætlun

Leið	Aðgerð	Ársfjórðungur			
		jan-mars	apr-jún	júl-sep	okt-des
Fundir	Samráðshópur 2020				
	Samráðshópur 2021				
	Samráðshópur 2022				
	Samráðshópur 2023				
	Samráðshópur 2024				
	Kynningarfundir fyrir sveitarstj. og starfsm. sveitarfélaga 2019				
	Kynningarfundir fyrir sveitarstj. og starfsm. sveitarfélaga 2022				
	Kynningarfundir fyrir sveitarstj. og starfsm. sveitarfélaga 2024				
Samfélagsmiðlar og heimasíða	Að loknum hverjum fundi er stutt frétt				
	Fyrir hvern árlegan fund samráðshóps eru settir inn uppfærðir samfélagsvísar				
	Að loknum hverjum árlegum fundi samráðshóps eru settar inn fréttir af framgangi Sóknaráætlunar				
	Áhersluverkefni hvers árs eru kynnt a.m.k. árlega (lengri verkefni framgangur)				
	Áhersluverkefni alltaf kynnt við upphaf og lok				
	Samantektarfrétt árlega af stöðu framkvæmdar Sóknaráætlunar: Menning				
	Samantektarfrétt árlega af stöðu framkvæmdar Sóknaráætlunar: Atvinna				
	Samantektarfrétt árlega af stöðu framkvæmdar Sóknaráætlunar: Umhverfi				
Póstlistar	Samráðshópur - samantekt af stöðu og framkvæmd fyrir hvern fund				
	Hvatning til sveitarfélaga að uppfæra/birta fréttir af stöðu Sóknaráætlunar um leið og þær birtast á heimasíðu/samfélagsmiðlum Austurbrúar				
	Könnun á framgangi sóknarmarkmiða sem tengjast sveitarfélögum eða stofnunum				
	Fréttir af Sóknaráætlun á fyrirtækjapóstlista/samstarfsaðilar Austurbrúar				
Greinar	Frétt af áhersluverkefni				
	Frétt af samfélagsvísunum				
	Frétt af stöðu menningarmarkmiða				
	Frétt af stöðu atvinnumarkmiða				
	Frétt af stöðu umhverfismarkmiða				
UA	Vinnustofur í tengslum við úthlutun UA				
	Úthlutunarhátíð: Fréttir og umfjöllun				
	Umfjöllun um verkefni sem fékk úthlutun				

